

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Frigren, Pirita

Title: Kevät 1918 ja huoltovarmuus - Våren 1918 och försörjningsberedskapen

Year: 2018

Version:

Please cite the original version:

Frigren, P. Kevät 1918 ja huoltovarmuus - Våren 1918 och försörjningsberedskapen.
Albatrossi : Merimieseläkekassan tiedotuslehti, (1), 14-15.
http://www.expressmagnet.eu/pub/52/Albatrossi_Albatrossen_1_2018/#p=14

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Kevät 1918 ja huoltovarmuus

”Nykytermein sisällissodan ja sitä edeltäneiden vuosien tilannetta kutsutaan huoltovarmuuden pettämiseksi.”

Itсенäisyyden juhluvuoden jälkeän huomiomme ovat vallanneet vuoden 1918 sisällisotakevään tapahtumien muistelu ja sotaa koskevat uudet tiedot ja tulkinnat. Sata vuotta sitten Suomea rikkirepinyt sota on alkuvuodesta näkynyt uutuuskirjoissa, teattereissa, museoissa ja muissa eri medioissa. Sodan tapahtumista ja ihmisten kohtaloista kerrottaessa on palattu myös yhteen poikkeustilan dramaattisimmista seurauksista, krooniseen elintarvikepuulaan. Sen tärkeimpiä syitä oli merikuljetusten tyrehtyminen. Vasta itsenäistyneen valtion ulkomaankauppa oli lähes kokonaan laivaliikenteen varassa.

EUROOPASSA RIEHUVA ensimmäinen maailmansota näkyi tuonnin hiipumisena ja pulana jo vuosia ennen katastrofaalista kevättä. Esimerkiksi Helsingissä jouduttiin siirtymään säännöstelyyn jo loppuvuodesta 1916. Viljan, lihan, perunoiden, voin ja monien muiden välttämättömystarvikkeiden puute johti räjähdysmäiseen hintojen nousuun, ruokajonoihin, mustan pörssin kaupan kukoistukseen ja paikoin suoranaiseen nälänhätään.

Professori **Henrik Meinander** onkin esittänyt, että sisällissodan sijaan pitäisi puhua ensimmäisestä maailmansodasta Suomessa. Tämä näkökulma korostaa sitä, miten ulkovallat vaikuttivat sodan kulkuun ja miten riippuvainen Suomi oli muun maailman tapahtumista. Merikuljetusten lama oli tuon riippuvaisuuden peili. Kaupunkeihin hankittiin elintarvikkeita myös kotimaisilta tuottajilta, mutta ulkomaisen viljan tarkeys näkyi viimeistään kevätkesällä 1917, kun sekä yhdysvaltalaisen että venäläisen viljan tuonti tyrehtyi.

NYKYTERMEIN sisällissodan ja sitä edeltäneiden vuosien tilannetta kutsutaan huoltovarmuuden pettämiseksi. Huoltovarmuudella tarkoitetaan toimeentulon, energianjakelun, terveydenhuollon, valtion taloudellisen kantokyvyn ja turvallisuuden takaamista poikkeusolosuhteissa. Jos huoltovarmuutta ei ole, tilanne voi pahimmillaan johtaa totaaliseen yhteiskunnalliseen kriisiin, jossa normaali arkielämä käy mahdottomaksi. Nälänhädät, epidemiat, ympäristökatastrofit, veden- ja sähköjakelun tai liikenne- ja viestintäyhteyksien luhistuminen ovat esimerkkejä näistä kriiseistä. Yksi kriisi voi johtaa toiseen, esimerkiksi nälänhätä sotaan. Ensimmäisen maailmansodan yleiseurooppalaista pulaa ja inflaatiota pidetäänkin yhtenä merkittävänä syynä levottomuuksien ja taistelujen puhkeamiseen kevään 1918 Suomessa.

NYKY-SUOMESSA huoltovarmuus turvataan lailla. Lain toteutumisesta vastaa Huoltovarmuuskeskus, joka ylläpitää varmuusvarastoja ja huolehtii elinkeinoelämän ja julkishallinnon osallistumisesta kriisivalmiuteen. Kotimaisten varustamojen merikuljetukset ovat elintärkeä osa huoltovarmuutta. Tilanne ei juurikaan ole muuttunut sadasta vuodesta – 90 prosenttia maapallon asukkaiden jokapäiväisistä tarpeista toimitetaan edelleen meriteitse. Liikenteen ja logistiikan toimivuus takaa, että kansalaisilla ja kotimaisella tuotannolla on niin rauhan kuin hädän hetkellä riittävästi välttämättömyshyödykkeitä, lääkkeitä ja raaka-aineita. Huoltovarmuus ei välttämättä näy tavalliselle ihmiselle niin kauan kuin kaikki on hyvin.

Myöskään merenkulkijat eivät ehkä tule ajatelleeksi, että heidän päivittäinen työnsä on osa taistelua sitä vastaan, että kevättä 1918 ei koskaan koettaisi uudelleen.

1

Pirita Frigren

tutkijatohtori
Jyväskylän yliopisto

Tutkimusteemat: 1800-luku, sosiaalishistoria, perhe- ja yhteisöhistoria, merihistoria, naisten johtamien kotitalouksien toimeentulo, kaupunkiyhteisöt, merimiesväestö, liikkuvuus

Forskardoktor
Jyväskylä universitet

Forskningsområden:
1800-talet, socialhistoria, familje- och samhällshistoria, sjuhistoria, försörjning av kvinnors lediga hushåll, stadssamhället, sjöfolk, rörlighet.

Våren 1918 och försörjningsberedskapen

När vi nu firat 100 år av självständighet riktar vi uppmärksamheten på händelserna våren 1918, då inbördeskriget bröt ut, och på de nya forskningsrörelsen och tolkningarna kring kriget. Kriget, som för hundra år sedan splittrade Finland, har i början av året behandlats i nya böcker, på teatrar och museer och i andra medier. I berättelserna om krigets händelser och människoöden har man också lyft fram en av de mest dramatiska följderna av undantagstillståndet, nämligen den kroniska livsmedelsbristen. Den största orsaken till den var att sjötransporterna avstannat. Utrikeshandeln i den nya staten Finland var nästan helt beroende av fartygstrafiken.

FÖRSTA VÄRLDSKRIGET härjade i Europa och ledde till tynande import och brist redan flera år före den katastrofala våren. Till exempel i Helsingfors måste man införa ransonering redan i slutet av 1916. Bristen på spannmål, kött, potatis, smör och många andra förnödenheter ledde till att priserna sköt i höjden, matköer bildades, svar-tabörshandeln blomstrade och, på sina ställen, till att befolkningen svälte.

Professor **Henrik Meinander** har framfört att man i stället för inbördeskriget borde tala om första världskriget i Finland. Den synvinkeln betonar hur andra länder påverkade krigets gång och hur beroende Finland var av händelserna ute i världen. Depressionen

inom sjötransporterna speglade det beroendet. Till städerna införskaffades livsmedel också från inhemska producenter, men det utländska spannmålets betydelse framgick om inte förr så senast våren och sommaren 1917, då importen av spannmål från både USA och Ryssland upphörde.

NUFÖRTIDEN TALAR MAN om att försörjningsberedskapen under inbördeskriget och de föregående åren gav vika. Med försörjningsberedskap avses att man garanterar försörjningen, energileveranserna, hälso- och sjukvården, statshushållningen och säkerheten under exceptionella förhållanden. Utan försörjningsberedskap kan situationen i värsta fall leda till en total samhällskris där det är omöjligt att leva ett normalt vardagsliv. Svält, epidemier, miljökatastrofer, utslagen vatten- och elförsörjning eller kommunikation är exempel på sådana kriser. En kris kan leda till en annan. Svält kan till exempel leda till krig. Den allmänuropeiska nöden och inflationen under första världskriget anses vara en viktig orsak till att oroligheter och strider bröt ut i Finland våren 1918.

I DAGENS FINLAND garanteras försörjningsberedskapen genom lag. För efterlevnaden av lagen ansvarar Försörjningsberedskapscentralen som upprätthåller beredskapsförråd och ser till att näringslivet och den offentliga förvaltningen

deltar i krisberedskapen. De finländska rederiernas sjötransporter är en livsviktig del av försörjningsberedskapen. Situationen har inte förändrats nämnvärt på 100 år: 90 procent av de dagliga behoven hos jordens befolkning tillgodoses än i dag sjövägen. Smidig trafik och logistik garanterar att befolkningen och den inhemska produktionen både i fredstid och i nödens stund har tillräckligt med förnödenheter, medicin och råvaror. Försörjningsberedskapen märks inte i den vanliga vardagen så länge allt är väl. Sjömännen kommer kanske inte heller att tänka på att deras dagliga arbete är en del av kampen för att våren 1918 aldrig ska upprepas.

”Nuförtiden talar man om att försörjningsberedskapen under inbördeskriget och de föregående åren gav vika.”

